

hem de nacht kwamen doorbrengen. Tussen 11 en 12 uur in de nacht gingen ze naar buiten en ongeveer anderhalf uur later kwamen drie van de vier mannen terug. Uit andere verklaringen bleek, dat er rond die tijd in de buurt twee of drie schoten waren gehoord. Maar er kwam nog meer aan het licht: de attestatie van schout en schepenen van Gemert bleek vals te zijn. De laatste conclusie in 1737 was, dat men hier te doen had met een vagabond. Voor ons blijven dan nog de vragen, waarom de man vermoord werd en - wat nog interessanter is - waarom hij nu juist een paspoort wilde hebben van de als een enclave in het Brabantse land liggende vrije en neutrale grondheerlijkheid Gemert. Als op deze vragen geen antwoord komt, moeten we ons tevreden stellen met bovenstaande blik op een deel van het leven van 240 jaar geleden.

M.A. van der Wijst.

(Bron: Rijksarchief in Limburg, Landen van Overmaze inv. nr. 1673, Overdrachten en verbintenissen schepensbank Hoensbroek 1727-1746).

DE LANDWEER VAN GEMERT.

thans:

DE LANDMEERSE LOOP.

Volgens de thans heersende opvattingen betekent "landweer" een dam of dijk, bestemd voor de verdediging van het land tegen vijanden of tegen het water, terwijl men er ook mee kan bedoelen, een krijgsmacht of deel daarvan, die ter verdediging van het land kan worden ingezet. Ook in het middelnederlands taalgebruik hechtte men eenzelfde betekenis aan het begrip "landweer".

In "Beschrijvinge van de stadt ende Meyerije van 's-Hertogenbossche" door Jacob van Oudenhoven (editie van 1649, blz. 35) wordt het een en ander vermeld over de landweer van Oss. De ingezetenen van deze stad, liggende op de frontieren van Gelderland, zouden in het jaar 1359 "een zeer sware en langhe lantweer tegen de Geldersen hebben opgeworpen". In de 14e, 15e en 16e eeuw hebben de dorpen en steden der Meyerij veel te lijden gehad van plunder- en strooptochten

der Geldersen. Ook het middeleeuwse Helmond had ter verdediging een landweer opgeworpen, die zich veel verder om de stad uitstreckte dan de latere stadswallen. (A.Frenken, Helmond in het verleden, blz.29 e.v.)

En dan Gemert, want ook Gemert schijnt zoiets gehad te hebben als een landweer. Van welke datum deze landweer dateert, is niet bekend, maar in 1478 moet hij er al geweest zijn, want in dat jaar wordt er in de Bossche Protokollen (1) geschreven over de hoeve Strijbos te Handel, gelegen zijnde tussen die hoeve tot Haendel en die landtweer van Boekel. Ook in de Gemertse schepenprotokollen van die tijd wordt de landtweer vermeld. In 1484 wordt namelijk geschreven van land, hey en wey beneven de landweer van Gemert op Espdonk. (2)

Uit het bovenstaande kan men concluderen dat de landtweer van Gemert gelegen moet hebben aan de gemeentegrens met Boekel. Boekel behoorde tot het Land van Ravenstein, een evenals Gemert zelfstandig dwergstaatje, evenwel in tegenstelling tot Gemert onder sterk Gelderse invloed. Van 1397 tot 1630 was het Land van Ravenstein een Kleefs leen en daarna kwam het aan Palts-Neuburg.

Al met al lijkt het er op dat één der verklaringen voor het begrip "landweer", gegeven in het Middelnederlands Handwoordenboek van Verdam, geschreven lijkt op het lijf van de landweer van Gemert. Deze verklaring luidt nl. "verdedigingswerk tevens dienende als grensscheiding, barrière".

Thans wordt de grens met Boekel gevormd door wat men noemt de Landmeerse loop, een waterloop die sedert menschenheugenis vanaf een punt boven Strijbos overtollig Peelwater afvoert in westelijke richting tot de Aa boven Koks. Het heeft er alle schijn van dat de naam Landweer uit vroeger tijden, een kleine wijziging heeft ondergaan en is geworden tot Landmeer. In de 17e eeuw spreekt men nog altijd van landweer boven Strijbos, aan de Veerse hey en op Esdonk (3), terwijl men in de 18e eeuw begint te twifelen of de grensscheiding met Boekel nu heet Landmeer dan wel landweer. In de Gemertse schepenprotokollen treft men verschillende malen de naangeving landmeer aan, die werd doorgehaald en gecorrigeerd in landweer (4). Niettemin hebben deze correcties niet kunnen voorkomen dat de benaming landmeer ging overheersen.

bronnen: (1) Bossche protokollen dd.1477/1478 folio 451.

- (2) Schepenprotokol Gemert R96 folio 103
- (3) Schepenprotokol Gemert R120 dd 17--1674
- (4) Schepenprotokol Gemert R120 folio's 257,375, 382.

Ad Otten.

VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDEN- TEVENS JAARVERGADERING VAN DE
HEEMKUNDEKRING "DE KOMMANDERIJ GEMERT" D.D.15-4-1977.

Op deze algemene ledenvergadering stonden diverse zaken op de agenda: jaarverslag van secretaris en van de penningmeester, bestuursverkiezing, en toelichting op de plannen van de werkgroepen.

Na opening door de Voorzitter, de heer Chr.van Schijndel, werden enkele mededelingen gedaan. Zo werd o.a. verteld dat het beeld uit het keske aan de Lodderdijk was gestolen. Een schrale troost was het feit dat het beeld niet zo uniek was, en weinig waarde had.

De secretaris, de heer A.Rooderkerken las zijn jaarverslag voor, dat door de vergadering aanvaard werd. (Het verslag treft U elders in dit nummer aan.) De Penningmeester, de heer J. van Rooij, presenteerde daarop zijn jaarverslag, waarop zo waar een batig saldo prijkte. De vraag die rees was: "Hoe lang nog?", gezien de verschillende zaken die nog geregeld moeten worden. Ook het verslag van de penningmeester werd goedgekeurd (zie elders in dit nummer). De Kaskommissie bevond de kas in orde, en toen kwam de hoofdschotel van de avond: de bestuursverkiezing.

Het bestuur stelde voor - zoals al in de uitnodiging voor deze avond te lezen was - om in de diverse vakatures (van de heren Van Schijndel, Van den Broek en Van Houtert) te voorzien door de heren A.van den Elsen, P.van den Elsen en H.Giebels in het bestuur op te nemen. Dit bestuursvoorstel viel bij de vergadering niet in goede aarde. Diverse leden wezen er op, dat er nog vier andere bestuursleden afgetreden waren, en weliswaar herkiesbaar, maar dat zij dan ook gekozen moesten worden. Bovendien, zo werd opgemerkt, de leden wilden zelf beslissen wie er in het bestuur kwam.

De heer W.Vos sr.stelde voor om de vijf kandidaten die zich hadden gemeld allen te kiezen, en daarmee het bestuur uit te breiden tot negen personen. Dit idee vond geen bijval in de kring